

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 20.12.2002
KOM(2002) 748 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET**

**Gennemførelse af kønsaspektet i strukturfondenes programmeringsdokumenter 2000-
2006**

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET, DET ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG REGIONSUDVALGET

Gennemførelse af kønsaspektet i strukturfondenes programmeringsdokumenter 2000-2006

1. MEDDELELSENS FORMÅL

Denne meddelelse giver et overblik over, i hvilket omfang kønsaspektet er integreret i strukturfondenes programmering for 2000-2006. Den indeholder en opgørelse over fremskridt, med en række eksempler på god praksis, og identificerer også de områder, hvor der kun langsomt sker fremskridt.

Meddelelsen omfatter alle fire fonde¹ og programmerne under mål nr. 1, 2 og 3. Informationerne kommer hovedsagelig fra "Analyse af forslag til ESF-forordningens gennemførelse i hele EU", fra undersøgelsen "Integration af lige muligheder for kvinder og mænd i strukturfondsprogrammeringsdokumenter under mål nr. 1 og 2" samt fra andre dokumenter².

Informationerne fra disse dokumenter er blevet bekræftet på mange konferencer, seminarer og workshopper, hvor strukturfondsaktører og eksperter på ligestillingsområdet på forskellige niveauer har drøftet deres erfaringer, ideer og strategier. Men selvom der blev drøftet en lang række forskellige emner på den 3. europæiske konference om integration af kønsaspektet i strukturfondene i juni 2002 i Santander/Spanien³, i forbindelse med nationale eller regionale arrangementer, f.eks. "Gender Mainstreaming in UK & Ireland Structural Funds Conference" i maj 2002 i Wales, på konferencen om ligestilling, beskæftigelse og strukturfondene i Grækenland i slutningen af februar 2002 og i forbindelse med en workshop med eksterne eksperter og strukturfondsansvarlige i Kommissionen, så var de fleste hovedemner gangangere.

Denne meddelelse har til formål at give et input til midtvejsvurderingen af strukturfondene, når der skal træffes beslutning om resultatreservens fordeling og en eventuel ændring af finansielle tildelinger, målsætninger, prioriteter og foranstaltninger.

2. BAGGRUND

Strukturfondene er de vigtigste finansielle instrumenter, når det drejer sig om at begrænse udviklingsmæssige forskelle og fremme økonomisk og social samhørighed i Den Europæiske Union. Det samlede budget for perioden 2000-2006 andrager 195 mia. EUR. 69,7 % af de samlede tildelinger går til mål nr. 1, 11,5 % til mål nr. 2 og 12,3 % til mål nr. 3.

¹ Den Europæiske Socialfond (ESF), Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU), Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL), Det Finansielle Instrument til Udvikling af Fiskeriet (FIUF).

² Jf.: <http://europa.eu.int/comm/regional-policy/sources/docgener>

³ Dokumenter bliver tilgængelige på webstedet, jf. fodnote 1.

Strukturfondene fungerer som en vigtig katalysator for Fællesskabets og medlemsstaternes ligestillingspolitik. Forordningen om de generelle bestemmelser⁴ (2000-2006) har ligestilling mellem mænd og kvinder som et hovedmål, og det hedder, at kønsaspektet skal integreres i foranstaltninger, som fondene samfinansierer. Ligestilling mellem mænd og kvinder nævnes udtrykkeligt i 10 af de 56 artikler. Forordningen afspejler kravene i Amsterdam-traktaten, som formelt forankrede dobbeltstrategien - integration af kønsaspektet og særforanstaltninger - på EU-niveau. Dobbeltstrategien afspejles også i ESF-forordningen⁵.

Forordningen om EFRU⁶ og forordningen om EUGFL⁷ henviser også til ligestilling mellem mænd og kvinder. Ligestilling er endvidere et mål i hvert af de fire fællesskabsinitiativer (2000-2006) EQUAL, INTERREG III, URBAN II og LEADER+.

Strukturfondene og navnlig ESF er de vigtigste finansielle redskaber for den europæiske beskæftigelsesstrategi (EBS). EBS har integreret kønsaspektet som en horisontal prioritet på tværs af alle søjler, i tillæg til den specifikke søjle for lige muligheder, som omfatter særlige beskæftigelsesmæssige retningslinjer for ligestillingsspørgsmål.

Strukturfondenes indsats for ligestilling er ikke et nyt fænomen. Forordningen for perioden 1994-1999 havde allerede gjort lige muligheder for mænd og kvinder på arbejdsmarkedet til et fællesskabsmål og en prioritet for ESF. I 1996 vedtog Rådet en resolution om integrering af princippet om lige muligheder for mænd og kvinder i de europæiske strukturfonde⁸.

Indtil videre har fondene dog hovedsagelig støttet særforanstaltninger for kvinder eller pilotprojekter. Nok er de vigtige, men de kan ikke fjerne strukturbetingede forskelle. Endvidere har ligestilling mellem mænd og kvinder hovedsagelig været betragtet som en opgave for ESF, selvom konklusionerne på ESF's endelige evaluering for perioden 1994-1999⁹, som er baseret på resultaterne fra de enkelte lande, antyder, at foranstaltningerne og de deraf følgende job havde tendens til at afspejle beskæftigelsesmæssig kønsadskillelse og kønsbestemte stereotyper.

NOW-initiativet ("New Opportunities for Women") under fællesskabsinitiativet EMPLOYMENT blev vendepunktet og forløberen for foranstaltninger, som begrænser vertikal og horisontal adskillelse. De gode resultater i forbindelse med kvinders iværksætteraktiviteter og foranstaltninger til begrænsning af kønsadskillelsen på arbejdsmarkedet er et vigtigt udgangspunkt for fondens nuværende foranstaltninger.

Princippet om ligestilling mellem kønnene kom således til at indgå som led i den metode, der er brugt til at forberede programmeringsperioden 2000-2006, med planlægning,

⁴ Rådets forordning (EF) nr. 1260/1999 af 21. juni 1999 om vedtagelse af generelle bestemmelser for strukturfondene.

⁵ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1784/1999 af 12. juli 1999 om Den Europæiske Socialfond, artikel 2, stk. 1, litra e), og stk. 2, litra c).

⁶ Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1783/1999 af 12. juli 1999 om Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, artikel 2, stk. 2, litra f).

⁷ Rådets forordning (EF) nr. 1257/1999 af 17. maj 1999 om støtte til udvikling af landdistrikterne fra Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for Landbruget (EUGFL) og om ændring og ophævelse af visse forordninger, artikel 2.

⁸ Rådets resolution af 2. december 1996 om integrering af princippet om lige muligheder for mænd og kvinder i de europæiske strukturfonde (EFT C 386 af 20.12.1996, s.1).

⁹ Konklusioner vedrørende ESF - Endelig evaluering, Europa-Kommissionen, oktober 2001.

forhåndsevaluering, tilsyn og evaluering¹⁰. Kommissionen har også udarbejdet et teknisk dokument med vejledning om den praktiske gennemførelse af kønsaspektet i de foranstaltninger, som strukturfondene samfinansierer, og en definition af integration af kønsaspektet i strukturfondsregi¹¹:

"Integration af kønsaspektet" indebærer, at der gøres en åben og aktiv indsats - i planlægnings-, gennemførelses-, tilsyns- og evalueringsfasen - for at tage hensyn til de konsekvenser, som generelle foranstaltninger og tiltag får for henholdsvis kvinder og mænd. Integration af kønsaspektet indebærer også supplerende planlægning, gennemførelse, tilsyn og evaluering af særforanstaltninger og tiltag med henblik på at fremme ligestilling og hjælpe kvinder, således at de kan deltage og drage nytte på lige fod med mænd.

Planer og programmer skal generelt bidrage til ligestilling af mænd og kvinder, og der skal kunne gives belæg herfor både forud for, under og efter gennemførelsen.

3. INTEGRATION AF KØNSASPEKTET I PROGRAMMERINGS-DOKUMENTER FOR MÅL NR. 1, 2 OG 3

3.1. Tematiske prioriteter for ligestillingsforanstaltninger

Ligestilling behandles mere effektivt i de nuværende programmer under strukturfondene end i den foregående programmeringsperiode. Men som i den foregående periode er ligestilling mellem kønnene koncentreret om beskæftigelse og udvikling af menneskelige ressourcer, og foranstaltningerne finansieres i vid udstrækning af ESF, mens temaet forsømmes inden for andre områder, som f.eks. miljø, transport, udvikling af landdistrikter, forskning og udvikling, etc. De fleste programmer mangler forbindelser mellem ligestilling og andre tværgående temaer, som f.eks. bæredygtig udvikling eller støtte til det videnbaserede samfund.

3.1.1. Fokus på ESF-finansierede foranstaltninger - udvikling af menneskelige ressourcer

ESF spiller en vigtig rolle med hensyn til at reducere kønsskævheder på beskæftigelsesområdet og nå EBS-målene senest i 2010. ESF spiller en vigtig rolle med hensyn til målet fra Det Europæiske Råd i Lissabon, som går ud på at øge beskæftigelsesfrekvensen for kvinder til 60 %, og målene fra Barcelona, som går ud på at sørge for børnepasning til mindst 90 % af alle børn i alderen fra 3 år til den skolepligtige alder og til mindst 33 % af alle børn under 3 år.

I 2001 steg beskæftigelsesfrekvensen for kvinder i næsten alle medlemsstater. Beskæftigelsesfrekvensen for kvinder i EU (54,9 %) ligger stadig 18 procentpoint under frekvensen for mænd (73 %) og 5,1 point under målet fra Det Europæiske Råd i Lissabon. Endvidere bliver kvinderne ved med at være overrepræsenteret inden for deltidsarbejde. Arbejdsløshedsprocenten for kvinder i EU ligger i øjeblikket i gennemsnit 2,4 procentpoint over arbejdsløshedsprocenten for mænd. Tilstedeværelsen af børn har en større indvirkning på kvinders end på mænds beskæftigelsesstatus. Beskæftigelsesfrekvensen for kvinder i alderen 20-50 år uden børn (68 %) ligger 12 point højere end for kvinder med børn under 6 år (56 %).

¹⁰ Arbejdsdokument 2: Forhåndsevaluering af strukturfondenes interventioner, bilag IV, Europa-Kommissionen; Arbejdsdokument 3: Indikatorer til brug ved tilsyn og evaluering - Vejledende metode, bilag 2, ark I, Europa-Kommissionen.

¹¹ Teknisk dokument 3: Integration af princippet om lige muligheder for kvinder og mænd i strukturfondenes programmer og projekter, Europa-Kommissionen, marts 2000.

Kønsskævheder på beskæftigelsesområdet¹²

	<i>EMPLOYMENT GENDER GAP</i>	<i>UNEMPLOYMENT GENDER GAP</i>	<i>GENDER PAY GAP</i>
EU-15	18.0	2.3	16.2
Greece	29.8	8.6	13.2
Spain	28.9	8.0	14.3
Italy	27.5	5.6	8.6
Luxembourg	23.9	0.7	N.A.
Ireland	21.4	-0.2	19.8
Belgium	18.7	1.4	7.3
Netherlands	17.5	1.1	21.1
Austria	16.5	1.3	21.1
Portugal	15.8	1.9	5.9
France	14.1	3.4	10.8
Germany	13.7	0.4	19.4
United Kingdom	13.3	-1.1	24.3
Denmark	8.3	1.1	10.4
Finland	5.5	1.1	N.A.
Sweden	2.9	-0.3	N.A.

I de fleste ESF-programmer fokuserer prioriteter for ligestilling mellem kønnene dels på at forbedre kvinders adgang til og deltagelse i beskæftigelse samt almen og erhvervsfaglig uddannelse, dels på at gøre det lettere at forene arbejde og familie. fremme af mulighederne for at forene familie og arbejde.

De fleste foranstaltninger vedrørende kvinders deltagelse i beskæftigelse samt almen og erhvervsfaglig uddannelse sigter mod at forbedre beskæftigelsesegnetheden blandt kvinder, som er eller risikerer at blive arbejdsløse, og fjerne kvalifikationsbarrierer for kvinder, som gør deres entré på eller vender tilbage til arbejdsmarkedet. Foranstaltningerne omfatter erhvervsuddannelse og rådgivning for kvinder samt bevidstgørelse og informationsgivning.

¹² Kommissionens arbejdsdokument: Vurdering af gennemførelsen af beskæftigelsesretningslinjerne for 2001 - Støttedokument til den fælles beskæftigelsesrapport for 2002.

Der gøres en begrænset indsats for at forbedre jobkvaliteten for kvinder, sætte kvinder i stand til at deltage i samfundet på lige fod og udvikle deres karriere. Kun få foranstaltninger sigter mod at reducere kønsskævheden på lønområdet eller fremme kvinders adgang til ledende stillinger eller til traditionelt mandsdominerede højt kvalificerede job i informations- og teknologisektoren. Fremme af og støtte til kvinders iværksætteraktiviteter eller virksomhedsopstarter er også kun nævnt som en prioritet i et par programmer.

Foranstaltninger, som skal gøre det lettere at forene arbejde og familie, omfatter hovedsagelig støtte til børnepasning. Opmærksomheden er kun i meget begrænset omfang rettet mod omsorg for ældre og andre personer, over for hvem der består forsørgerpligt. Nogle aktiviteter har til formål at fremme mere fleksible arbejdstider, men ledsagepolitikkerne mangler ofte.

Det største problem i den foregående programmeringsperiode - nemlig, at mange foranstaltninger bekræfter eksisterende kønsmønstre og skærper adskillelsen - gør sig også gældende i indeværende periode. Foranstaltninger til fremme af kvinders adgang til den traditionelle servicesektor, rådgivning, almen og erhvervsfaglig uddannelse og investering i børnepasning optræder hyppigere end aktiviteter, som skal reducere kønsadskillelsen på arbejdsmarkedet eller kønsskævheder på lønområdet eller fremme kvinder i beslutningstagende stillinger.

Risikoen for at skærpe kønsadskillelsen lader til at være særlig stor inden for vækstsektorer, som f.eks. informationsteknologisektoren. De fleste foranstaltninger på disse områder tager ikke hensyn til manglende ligestilling mellem kønnene og omfatter ikke aktioner til fremme af lige deltagelse for kvinder og mænd.

Spanske programmer er gode eksempler på en lang række aktioner til fremme af kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet. Af 12 interventioner i regioner under mål nr. 1 omfattede interventionerne i 8 følgende foranstaltninger: forbedring af kvinders beskæftigelsesegnethed; fremme af kvinders erhvervsaktiviteter (dvs. kvinder som iværksættere); bekæmpelse af vertikal og horisontal adskillelse samt diskrimination på lønområdet; fremme af mulighederne for at forene familie og arbejde. De enkelte regioner har planlagt en lang række aktioner, dvs. erhvervsfaglig uddannelse (hovedsagelig i sektorer, hvor kvinder er underrepræsenterede); finansiel støtte til virksomheder, som ansætter arbejdsløse kvinder; oprettelse og konsolidering af kvinders virksomheder (virksomheder grundlagt/kørt/ledet af kvinder); informations- og oplysningskampagner; forskning; fremme af kvinder i beslutningstagende stillinger, etc.

Under mål nr. 1-programmet "Beskæftigelse, erhvervsfaglig uddannelse og social udvikling" i Portugal omfatter foranstaltningen "Fremme af lige muligheder for kvinder og mænd" potentielle aktører og foranstaltninger i videste forstand. Der er tale om tre projektgrupper:

1) Strukturelle foranstaltninger, herunder undersøgelser og statistik, bevidstgørelse og erhvervsfaglig uddannelse, priser til virksomheder og offentlige tjenester, oprettelse af et observationsorgan for integration af kønsaspektet.

2) Støtte til interventioner til fordel for ligestilling mellem kønnene, f.eks. til arbejdsgivere, som skaber nye arbejdsmodeller, fremme af kvinders adgang til uddannelse inden for informations- og kommunikationsteknologi (IKT) og mandsdominerede erhverv.

3) Støtte til ngo'er med ansvar for ligestilling mellem kønnene (kapacitetsopbygning).

3.1.2. EFRU-finansierede ligestillingsforanstaltninger

Få EFRU-finansierede programmer omfatter specifikke aktioner til fremme af ligestilling mellem kønnene. De findes hovedsagelig i regioner under mål nr. 1, f.eks. i Italien, Det Forenede Kongerige og Finland, og vedrører udvikling på lokalt plan og i byområder samt innovation og F&U.

En gruppe projekter, som finansieres under disse programmer, tager sigte på at støtte serviceydelser, f.eks. at udvikle nye servicestrukturer eller afprøve velfærdsydelser, som øger deltagelsen på arbejdsmarkedet.

Nogle aktioner er direkte knyttet til sundhedssektoren, f.eks. foranstaltninger til bevidstgørelse om sundhed, herunder kampagner til forebyggelse af teenage-graviditeter og narkotika- og alkoholmisbrug.

En række projekter tager sigte på at forbedre levevilkårene og miljøet i lokal- og byområder. De omfatter projekter, som skaber nye former for deltagelse eller tilskynder beboerne til at forbedre deres miljø og fremme børns og unges velfærd. Andre vedrører lokalsamfundets styring af byggedesign og strategier for bygningsforvaltning, navnlig dem, der fokuserer på at løse køns-, handicap- eller aldersrelaterede problemer med hensyn til mobilitet, adgang til tjenesteydelser og sikkerhed.

En anden gruppe aktioner vedrører innovation og informationssamfundet. Disse aktioner omfatter initiativer, som fremmer kvinders engagement inden for innovation og F&U, eller inkorporerer et kønsperspektiv i støtte til udvikling og forvaltning af forskerparker, innovationscentre, teknologi og nye mediecentre.

En række aktioner støtter børnepasningsprojekter og -faciliteter og giver mulighed for at forene familie og arbejde. Særlig på børnepasningsområdet er der større intervention og samarbejde mellem fondene end i sidste programmeringsperiode, det gælder f.eks. i Irland, Grækenland og Italien, hvor både ESF og EFRU yder støtte til børnepasning.

Programmet for Østfinland under mål nr. 1 er et godt eksempel. Foranstaltningen "Udvikling af dagliglivets strukturer" i programtillægget sigter mod at skabe nye former for deltagelse og innovative tjenesteydelsesstrukturer og -aktiviteter. Formålet er at drage nytte af civilsamfundet og skabe nye forbindelser mellem forskellige befolkningsgrupper og mellem arbejde og fritid. Med hensyn til indvirkningen på ligestillingen mellem mænd og kvinder er det navnlig meningen, at aktiviteterne skal skabe nye job for kvinder. Integration af IT i dagliglivet skal skærpe kvinders interesse i teknologi og øge markedets efterspørgsel efter kvinders kvalifikationer i IT-sektoren.

Programtillægget til Italiens program for Mezzogiorno under mål nr. 1 har - i forbindelse med fremme af kompetencecentre - til formål at tilskynde navnlig kvindelige initiativtageres aktioner inden for miljøbeskyttelse.

3.1.3. EUGFL- og FIUF-finansierede ligestillingsforanstaltninger

Kønsdimensionen er mindre synlig i de fleste EUGFL- og FIUF-foranstaltninger end i ESF-programmerne.

I forbindelse med gennemførelsen af EUGFL-forordningen¹³ er der dukket visse hindringer op, som gør det vanskeligt at integrere princippet om kønnenes ligestilling. Det meste af finansieringen vedrører landbrugssektoren, hvor kvinderne er underrepræsenteret. Aktionerne fokuserer hovedsagelig på landbrug, og støttemodtagerne er landbrugsejerne. Da kun én ud af fem landbrugsejere er en kvinde, har kvinder færre muligheder for at drage direkte fordel af disse projekter. Landbrugeres ægtefæller og kvindelige ansatte kommer ikke i betragtning i forbindelse med denne form for finansiering.

De færreste programmer omfatter kønsspecifikke statistikker, analyser af manglende ligestilling mellem kønnene i landdistrikter og i landbrugs- og fiskerisektoren og kønsspecifikke konsekvensanalyser. Enkelte programmer identificerer tydeligt ulemper for kvinder, men søger ikke at løse problemerne ved hjælp af foranstaltninger, som kan sikre, at kvinder deltager og får samme fordele af aktionerne. Kønsskævheder kan endda blive forværret, når det - som i en foranstaltning, der skulle tilskynde unge landbrugere til at overtage eller forbedre landbrug - udtrykkeligt angives, at færre end 6 % af støttemodtagerne bliver kvinder. Kun i undtagelsestilfælde afsættes der beløb til fremme af kvinder ved hjælp af kvoter. Visse regioner (f.eks. Provence-Alpes-Côte d'Azur, Frankrig) tog initiativ til at inkludere kønsaspektet i udvælgelseskriterierne for projekter.

Kun ret få procent af programmerne omfatter aktioner inden for områder med større repræsentation af kvinder. Foranstaltninger med mulighed for at få en positiv indvirkning på kønnenes ligestilling vedrører hovedsagelig spredning over flere aktiviteter, erhvervsfaglig uddannelse, nye beskæftigelsesmuligheder og oprettelse af små virksomheder inden for turisme i landdistrikter, produktion og salg af regionale produkter og børnepasning.

En række udviklingsplaner for landdistrikter (RDP) omtaler princippet om ligestilling mellem kønnene, men henviser til andre fonde, navnlig ESF, som intervenserer i landdistrikter i forbindelse med erhvervsfaglig uddannelse og beskæftigelse, og EFRU i forbindelse med udstyr, tjenesteydelser, små og mellemstore virksomheder. Mens alle regioner kan drage nytte af finansiering fra ESF, ydes der kun EFRU-støtte til regioner, som er klassificeret under mål nr. 1 og 2.

Under det EUGFL-finansierede fællesskabsinitiativ LEADER+ har visse medlemsstater fastsat en kvote for kvinder i forbindelse med partnerskaber i de lokale aktionsgrupper (GAL): 40 % i Sverige, med det mål at nå 50 %; 20 % i Nederlandene. Programmerne under LEADER+ tager hensyn til behovene blandt kvinder i landdistrikter. Da programmerne netop er startet, er det for tidligt at udtale sig om, i hvilket omfang kvinder vil drage fordel af denne prioritet.

I maj 2002 behandlede Rådet (landbrugsministrene) spørgsmålet om manglende integration af kønsaspektet. I konklusionerne henstillede Rådet, at der gøres en indsats på europæisk plan for at sikre lige muligheder for kvinder og mænd, og at kønsaspektet inkorporeres i alle programmer, som modtager støtte fra strukturfondene. Forpligtelserne bør nu omsættes til målsætninger, aktiviteter og særforanstaltninger.¹⁴

I den fælles fiskeripolitiks programmering for 2000-2006 er der med udgangspunkt i henstillingerne i undersøgelsen "Kvindens rolle i fiskerisektoren i de 15 medlemsstater" og nationale/regionale initiativer taget hensyn til integration af kønsaspektet samt kvinders

¹³ Jf. fodnote 7.

¹⁴ 2428. samling i Rådet (landbrug), Bruxelles den 27. maj 2002, 8959/02 (Press 148).

forhold i fiskerisektoren og deres behov. I forordning nr. 2792/1999¹⁵ er der taget hensyn til integration af kønsaspektet:

- Artikel 11: fiskerfamiliers aktiviteter, faglig omskoling, uddannelse samt forbedringer af sanitets- og arbejdsforhold inden for kystfiskeri af mindre omfang integreres i FIUF's aktiviteter på grundlag af erfaringerne fra det foregående program.
- Artikel 15: forordningen tager hensyn til aktioner af kollektiv interesse, som favner bredere, og hvor kvinder spiller en stor rolle. Der ydes bl.a. finansiering til uddannelse på land, oprettelse af væksthuse (kvinder kan være aktive i forbindelse med andre handelsaktiviteter på land).

Positive eksempler på egentlig integration af kønsaspektet forekommer imidlertid kun sjældent. Med henblik på at fremme kønsperspektivet afholder Kommissionen i januar 2003 en konference i Bruxelles om kvinders rolle i fiskerisektoren, hvor der skal udveksles erfaringer og eksempler på god praksis og identificeres benchmark-initiativer, som skal tilskyndes.

3.2. Strategien for ligestilling mellem mænd og kvinder

De lovgivningsmæssige rammer for 2000-2006 har medvirket til at profilere ligestilling mellem kønnene i programmeringsdokumenterne. Medlemsstaterne har accepteret forpligtelsen med hensyn til ligestilling, men mange programmer mangler en nærmere præcisering. I de fleste programmer er der en stor kløft mellem analyse og programmeringsstrategi. Kun få planer og programmer indeholder en analyse af forskellen på kvinders og mænds sociale og økonomiske forhold, som kan lægges til grund for en definition af de hindringer, der skal fjernes. Men selv når analysen tydeligt viser visse kønsskævheder, svarer strategien for gradvis udligning af disse skævheder og sikring af ligestilling mellem kønnene ikke altid til analysen. Ofte tager strategien med sine prioriteter og foranstaltninger f.eks. ikke hensyn til data, som viser alvorlige svagheder eller manglende ligestilling i forbindelse med kvinders situation på arbejdsmarkedet eller i erhvervslivet. Analysen i programmerne fører ikke altid til definition af strategiske målsætninger for ligestilling eller konkrete foranstaltninger i programtillæggene.

3.2.1. Synlig dobbeltstrategi: integration af kønsaspektet og særforanstaltninger

Fællesskabsstøtterammer (FSR) og enhedsprogrammeringsdokumenter sigter ofte mod en tværgående integration af kønsaspektet i alle aktioner og programprioriteter samt særforanstaltninger, der gradvis skal udligne kønsskævheder. Som i tidligere programmeringsperioder er denne dobbeltstrategi mest synlig i forbindelse med ESF.

Mange interventioner under mål nr. 1 og 2 omfatter flere specifikke ligestillingsaktioner. Selvom der er blevet lagt vægt på særforanstaltninger i strukturfondenes programmer og initiativer i mere end 10 år - og særforanstaltninger klart indgår som led i strategien for integration af kønsaspektet - omtales de overhovedet ikke i ca. en tredjedel af programmerne.

¹⁵ Rådets forordning (EF) nr. 2792/1999 af 17. december 1999 om de nærmere regler og betingelser for Fællesskabets strukturforanstaltninger for fiskeriet, jf. fodnote 2.

Redskaber eller procedurer, der skal sikre ligestilling mellem kønnene i forbindelse med generelle foranstaltninger eller prioriteter, forefindes i et vist omfang i 70 % af interventionerne under mål nr. 2, men kun i få af interventionerne under mål nr. 1¹⁶.

Selvom det ofte er hensigten at behandle kønsdimensionen som et tværgående emne, mangler den i beskrivelserne af prioriteter og foranstaltninger, f.eks. i programtillæggene. Kun få programmer fremviser en egentlig tværgående tilgang. Sådanne programmer omfatter en systematisk, kønsrelateret konsekvensanalyse samt redskaber og instrumenter, som skal sikre, at ligestilling er et af kriterierne for projektudvælgelse, overvågning og evaluering. Gode eksempler er at finde i Tyskland i programmerne under mål nr. 2 i Bayern, Nordrhein-Westfalen og Niedersachsen og i programmerne under mål nr. 1 i Berlin, Brandenburg og Sachsen-Anhalt; i Det Forenede Kongerige i programmerne under mål nr. 2 i North West England og Yorkshire & Humber og i programmerne under mål nr. 1 i South Yorkshire og West Wales & Valleys; i Østfinland i programmet under mål nr. 1.

North West England's program under mål nr. 2 indeholder en samlet detaljeret strategi for integration af kønsaspektet som et tværgående emne. Der er opstillet specifikke mål for lige muligheder for de tre vertikale prioriteter med særlig fokus på antal oprettede og bevarede job, støtte til nye samt små og mellemstore virksomheder og sikring af positive resultater i form af læring, beskæftigelse, selvstændig virksomhed og oprettelse af mikro-virksomheder. Strategien for lige muligheder omfatter tre mekanismer: resultats- og vurderingskriterier for projekter, en rådgivende gruppe for lige muligheder samt støtte og vejledning for projektsponsorer.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Programledere på alle niveauer bliver nødt til at give udtryk for, at de tilslutter sig integration af kønsaspektet som en prioritet, der går på tværs af alle fonde og målsætninger.

3.2.2. Mål, data og indikatorer

Specifikke målsætninger og mål, som går ud på at begrænse manglende ligestilling (f.eks. mindre vertikal eller horisontal adskillelse på arbejdsmarkedet, mindre forskel på mænds og kvinders løn) og fremme ligestilling mellem kønnene (f.eks. højere beskæftigelsesfrekvens for kvinder, flere kvinder, som opretter virksomheder) forekommer sjældent. Et mindretal af interventioner under alle mål er karakteriseret ved klare målsætninger i tal, f.eks. i programmerne under mål nr. 1 i Burgenland (Østrig), Thüringen (Tyskland) og Nordfinland og i programmet for erhvervsuddannelse og social integration i Portugal og South Yorkshire (UK).

Guadeloupe-programmet (Frankrig) omfatter en række kvantificerede målsætninger: 25 % nedgang i arbejdsløsheden blandt kvinder inden udgangen af 2006; erhvervsfaglig uddannelse af 60 500 kvinder (= 55 %); erhvervsfaglig uddannelse af 125 kvindelige iværksættere (= 50 %); erhvervsfaglig uddannelse af 1947 kvinder, som er analfabeter (= 59 %).

I overensstemmelse med kravene i artikel 36, stk. 2, i forordningen om de generelle bestemmelser omfatter langt størstedelen af interventionerne under alle tre mål i det mindste

¹⁶ Tallene for programmer under mål nr. 1 og 2 i kapitel III stammer fra undersøgelsen "Integration af lige muligheder for kvinder og mænd i strukturfondsprogrammeringsdokumenter under mål nr. 1 og 2".

nogle grundlæggende kønsopdelte data i deres situationsbeskrivelser. En række programmer omfatter endda systematisk generelle statistikker, som er opdelt efter køn.

For at kunne udvikle kønsrelaterede indikatorer, dvs. overvåge kønsskævheder og måle fremgang med hensyn til ligestilling mellem mænd og kvinder, er det nødvendigt med et input i form af en række kønsopdelte data.

Faktisk forholder det sig således, at henved 50 % af interventionerne under mål nr. 1 og ca. 30% af interventionerne under mål nr. 2 ikke omfatter nogen form for kønsfølsomme eller ligestillingsrelaterede indikatorer. De optræder kun systematisk i et absolut mindretal af interventionerne, f.eks. i Tyskland, Spanien, Finland, Portugal og Det Forenede Kongerige.

I Irland omfatter RTDI¹⁷ - Forestry Research Sub-Measure (mål nr. 1 i programtillægget) følgende indikatorer til at måle ligestilling mellem kønnene:

- Kønssammensætningen blandt dem, der varetager kortvarige forskningsopgaver (mål i 2006, 45 %)

- Kønsbalancen blandt COFORD¹⁸-ansatte (mål i 2006, 40-50 %).

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Tilvejebringelse og systematisk brug af kønsopdelte data og kvantificerede indikatorer og mål er en forudsætning for at kunne måle strukturfondsforanstaltningernes effektivitet med hensyn til ligestilling mellem kønnene, navnlig med henblik på midtvejsvurderingen. Til midtvejsevalueringen - et vigtigt led i midtvejsvurderingen - er det nødvendigt med hensigtsmæssige ligestillingsindikatorer, som i modsætning til en numerisk optælling måler reducerede forskelle eller forbedret ligestilling mellem kvinder og mænd med udgangspunkt i resultater og konsekvenser.

3.3. Redskaber til integration af kønsaspektet i programmering og gennemførelse

Integration af kønsaspektet er et ret nyt ekspertiseområde. Det er ikke let at gennemføre ligestilling i politik og programmer på nationalt niveau. Derfor er det meget vigtigt at benytte sig af forhåndenværende ressourcer og ekspertise. I forbindelse med strukturfondene kan det gøres på flere områder, f.eks. i forbindelse med forhåndsevaluering, partnerskaber, overvågningsudvalg, erhvervsfaglig uddannelse, ressourcefordeling, udvælgelseskriterier for projekter, information og reklameaktiviteter.

Forhåndsevaluering med hensyn til kønsdimensionen

På trods af det entydige krav i artikel 41, stk. 2, litra c), i forordningen om de generelle bestemmelser omfatter en stor del af programmerne ikke en forhåndsevaluering af situationen med hensyn til lige muligheder for mænd og kvinder.

Det spanske program for Andalusia under mål nr. 1 er et godt eksempel på forhåndsevaluering. Forud for evalueringen foretages der en omfattende analyse af kvindernes situation på arbejdsmarkedet med opdeling efter sektorer, alder, løn, almen og erhvervsfaglig uddannelse, virksomheder, landdistrikter, forening af arbejde og familie, etc.

¹⁷ Research, Technological Development and Innovation.

¹⁸ Irish National Council for Forest Research and Development.

og på grundlag af kønsrelaterede ajourførte data. Sådanne analyser viser, hvilke faktorer der ligger til grund for kønsskævhederne, og hvor der skal sættes ind. Forhåndsundersøgelsens konklusioner opsummeres i en matrix, som viser i hvilket omfang, der er sammenhæng mellem de enkelte prioriteter og foranstaltninger under programmet og EU's prioriteter på ligestillingsområdet. Konsekvenserne måles i: "store konsekvenser; mellemstore konsekvenser; små konsekvenser eller kan ikke evalueres". Endvidere kvantificeres de forventede resultater i form af antal kvinder, som drager nytte af foranstaltningerne. For at sikre de kvantificerede resultater fremsættes der forslag om foranstaltninger og indikatorer, som skal indgå i programtillægget, og oprettelse af et observationsorgan. Desværre er analysen, evalueringen og henstillingerne ikke blevet fuldt integreret i programtillægget.

Ligestillingspartnerskaber

I artikel 8, stk. 1, i forordningen om de generelle bestemmelser hedder det udtrykkeligt, at der skal tages hensyn til behovet for at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder, når der udformes partnerskaber. Passende viden og kvalifikationer inden for kønsspørgsmål, i rette tid og på rette sted, er en forudsætning for, at planer og programmer lykkes.

Størstedelen af programmeringsdokumenterne under mål nr. 2 og 3 nævner faktisk en vis høring af organer, som beskæftiger sig med ligestillingsspørgsmål, i programmernes forberedelsesfase. Men i de fleste tilfælde begrænses høringen til en formel, uafhængig høring af nationale eller regionale ligestillingsorganer eller -afdelinger. Kun i enkelte tilfælde var der tale om systematisk inddragelse af ligestillingsorganer, herunder ikke-statslige organisationer, f.eks. i programmer under mål nr. 2 i Østrig, Tyskland og Spanien. Ca. fire ud af fem programmer under mål nr. 1 omtalte ikke nogen form for høring af ligestillingsorganer.

I de regioner, hvor der allerede fandtes partnerskaber med ligestillingsorganer i den foregående programmeringsperiode, spiller disse strukturer en vigtig rolle, og de indgår også på alle stadier i den nuværende periode. Det drejer sig f.eks. om de regionale kontorer for "kvinder og beskæftigelse" i Nordrhein-Westfalen (Tyskland) og arbejdsgruppen for "kvinder og økonomi" i Berlin. I Berlin er der siden slutningen af 2000 nedsat et "kønsudvalg" under det ansvarlige ministerium, og det skal tage sig af overvågning og rådgivning i forbindelse med den videre integration af kønsaspektet i alle strukturfondsinterventioner.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Det henstilles til forvaltningsmyndigheder, overvågningsudvalg, lokale programledere og projektiværksættere at udbygge og videreføre partnerskaber med ligestillingseksperter på alle niveauer og stadier i gennemførelsesprocessen, f.eks. gennem regelmæssige møder eller høringer, ad-hoc møder om særlige spørgsmål, arbejdsgrupper, etc.

Overvågningsudvalg

Kønsbalance

I overensstemmelse med artikel 35, stk. 1, i forordningen om generelle bestemmelser har en række medlemsstater erklæret, at de har til hensigt at fremme ligelig deltagelse af mænd og kvinder i overvågningsudvalg. Denne erklæring lader dog ofte til snarere at være en henstilling end en forpligtelse. Kun 16 % af programmerne under mål nr. 2 og 14 % af programmerne under mål nr. 1 indeholder en entydig erklæring om, at det er hensigten at fremme eller sikre overvågningsudvalg med ligelig deltagelse af mænd og kvinder.

Bundscorene, med næsten ingen henvisninger i deres programmer under mål nr. 1 og 2, er Belgien, Spanien, Frankrig, Italien, Portugal og Nederlandene.

Kønsbalance i overvågningsudvalg i henhold til de fleste programmeringsdokumenter under mål nr. 1 og 2

<i>Kønsbalance i Overvågningsudvalg</i>	<i>betydelig</i>	<i>delvis</i>	<i>ingen</i>
Østrig		X	
Belgien			X
Danmark	X		
Finland		X	
Frankrig			X
Tyskland		X	
Grækenland		X	
Irland		X	
Italien			X
Nederlandene			X
Portugal			X
Spanien			X
Sverige	X		
Østrig		X	

Deltagelse af kønseksperter

I forbindelse med de fleste interventioner under mål nr. 1 og 3 omfatter overvågningsudvalgene formelle repræsentanter for nationale eller regionale organisationer eller organer med ansvar for ligestilling. Derimod anføres der i forbindelse med henved 60 % af interventionerne under mål nr. 2 overhovedet intet om deltagelse af sådanne organisationer. Der er dog nogle få nævneværdige undtagelser, nemlig enkelte regionale programmer under mål nr. 1 og 2 i Tyskland og Det Forenede Kongerige, hvor eksperterne omtales meget præcist.

I programmet for Bayern (Tyskland) under mål nr. 2 angives det tydeligt, hvilke ligestillingsrepræsentanter, der skal deltage i overvågningsudvalget: ansvarlige offentlige

myndigheder, ikke-statslige kvindeorganisationer, myndighed for familieanliggender og en række lokale repræsentanter.

I programmet for Yorkshire & Humber (UK) under mål nr. 1 anføres det udtrykkeligt, at rådet for lige muligheder og kvindeuddannelsesnetværket skal inddrages.

Arbejdsgrupper vedrørende ligestilling

I langt de fleste - henved tre fjerdedele - af interventionerne under mål nr. 1 og 2 henvises der ikke til nedsættelse af arbejdsgrupper vedrørende ligestilling. Kun i forbindelse med få af interventionerne nævnes nedsættelse af sådanne grupper udtrykkeligt.

Arbejdsgruppen vedrørende ligestilling under overvågningsudvalget i forbindelse med programmet under mål nr. 3 i Sverige, som behandler ligestillingsspørgsmål i hele programmet og kan i givet fald foreslå ændringer samt fremsætte forslag om anvendelse af særlige finansielle midler til ligestilling. Arbejdsgruppen har organiseret en national konference om ligestillingsaspekter for alle, som beskæftiger sig med programmet under mål nr. 3 (medmindre programmet under mål nr. 3 vedrører ligestillingsaspekter), og udarbejder - sammen med den nationale ombudsmand for ligestilling - vejledninger om behandling af ligestillingsspørgsmål, med små arbejdspladser med færre end 10 ansatte som særlig målgruppe.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Overvågningsudvalgene spiller en central rolle for kontrol med programmernes gennemførelse og realiseringen af målsætningerne. Kendskab til ligestillingsmålsætninger og redskaber til integration af kønsaspektet er derfor af afgørende betydning og skal sikres ved at nedsætte særlige arbejdsgrupper og sørge for deltagelse af kønsekspertter og ligelig fordeling af mænd og kvinder i udvalgene.

Undervisning i integration af kønsaspektet

Det er ikke let at integrere kønsaspektet systematisk, og det er nødvendigt med undervisning i brugen af de forskellige redskaber. Ca. 85 % af alle interventioner omfatter imidlertid ikke nogen form for kønsrelaterede bevidstgørelses- eller undervisningsforanstaltninger for personale i strukturfondsforvaltningsmyndigheder eller medlemmer af overvågningsudvalg. Der findes kun gode eksempler i enkelte programmer, f.eks. i Tyskland, Det Forenede Kongerige og Irland.

I Irland tilbydes der undervisning i integration af kønsaspektet til medlemmer af overvågningsudvalg og til alle, der er ansvarlige for at gennemføre ESF-foranstaltninger i det daglige. "NDP Gender Equality Unit" under Department of Justice, Equality and Law Reform afholder kurser for dem, der skal udarbejde politikker, og for gennemførelsesorganer, f.eks. om integration af kønsaspektet i forhold til udvikling af byområder.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Ud over kønsekspertter, som er inddraget i programmering og gennemførelse, er det også nødvendigt at undervise dem, der har indflydelse på programmernes gennemførelse, således at de får kendskab til fordelene ved integration af kønsaspektet samt til de vigtigste redskaber til effektiv integration af kønsaspektet. Det er nødvendigt at undervise medlemmerne af

overvågningsudvalg, myndigheder med ansvar for forvaltning og udbetaling, projektbedømmere, programsekretariater, projektansøgere og sponsorer.

Tildeling af ressourcer til særlige aktioner til fremme af ligestilling

Der er forskel på den planlagte tildeling af ressourcer til ligestilling medlemsstaterne og programmerne imellem.

Inden for ESF modtager politikområde E (kvinders adgang til arbejdsmarkedet) kun 6 % af den samlede støtte, hvilket er den mindste støtteandel sammenlignet med de øvrige områder: Område A (aktiv arbejdsmarkedspolitik) får 24 %, hvilket er det største finansieringsbeløb, efterfulgt af D (fleksibel arbejdsstyrke): 24 %, C (livslang uddannelse): 21 % og B (social integration): 15 %. Nedenstående tabel viser ESF's finansiering i medlemsstaterne for politikområde E i euro og procent af de samlede udgifter¹⁹:

	<i>Samlede udgifter i euro</i>	<i>%</i>
Østrig	76 782 000	10,5 %
Italien	837 469 241	10,0 %
Tyskland	1 099 335 311	9,5 %
Luxembourg	3 380 600	4,6 %
UK	355 121 072	4,6 %
Grækenland	193 761 925	4,5 %
Spanien	521 899 539	4,4 %
Irland	46 631 000	4,3 %

	<i>Samlede udgifter i euro</i>	<i>%</i>
Frankrig	257 352 700	3,8 %
Belgien	38 252 364	3,5 %
Danmark	10 498 333	2,3 %
Nederlandene	43 139 000	2,2 %
Sverige	8 102 800	0,8 %
Finland	6 723 000	0,8 %
Portugal	17 240 700	0,4 %
EU	3 515 689 585	6,0 %

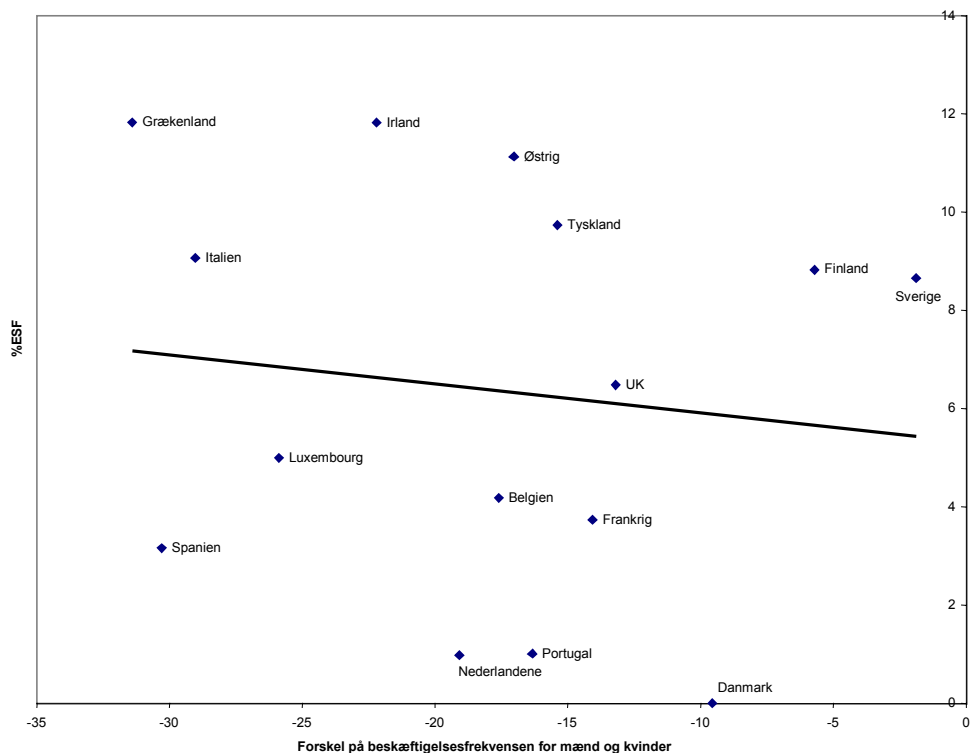
Kun tre medlemsstater, Østrig, Italien og Tyskland, tildeler mere end EU-gennemsnittet til politikområde E. Det er dog vanskeligt at sammenligne finansieringens omfang inden for dette politikområde. En ret begrænset finansiering inden for dette område i en given medlemsstat er ikke nødvendigvis udtryk for manglende interesse med hensyn til kønsrelaterede spørgsmål, men viser måske derimod, at aktiviteter til fremme af ligestilling finansieres inden for andre politikområder.

En sammenligning af kønsskævheder på beskæftigelsesområdet og planlagte ESF-udgifter til særforanstaltninger for kvinder antyder, at nogle medlemsstater med store kønsskævheder anvender betydeligt færre midler end andre medlemsstater, hvor kønsskævhederne på beskæftigelsesområdet er meget mindre²⁰.

¹⁹ Tallene stammer fra "Analyse af forslag til ESF-forordningens gennemførelse i hele EU".

²⁰ Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet og Det Økonomiske og Sociale Udvalg om støtte fra Den Europæiske Socialfond til den europæiske beskæftigelsesstrategi, 23.01.2001, KOM (2001) 16 endelig/2, Bilag 5.

**Sammenligning af kønsskævheder på beskæftigelsesområdet og planlagte
ESF-udgifter til særforanstaltninger for kvinder**

I henhold til "Commission Staff Working Paper on the Results of the Programming of the Structural Funds for 2000-2006 (Objective 1) - Technical Annexes"²¹ går 29,63 % af budgettet til bistand til menneskelige ressourcer. Heraf går 4,6 % til særforanstaltninger til fremme af kvinder på arbejdsmarkedet.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Som led i midtvejsvurderingen bør det overvejes, om der ydes tilstrækkelige midler til aktiviteter til fremme af ligestilling. Tilstrækkelige ressourcer er en forudsætning for at kunne gennemføre dobbeltstrategien - integration af kønsaspektet og særforanstaltninger.

Kønsrelaterede udvælgelseskriterier for projekter

I færre end 25 % af programmerne anvendes ligestilling systematisk som et af udvælgelseskriterierne for projekter under programmet eller i forbindelse med de fleste prioriteter og foranstaltninger. En række programmer omfatter resultatmetoder til udvælgelse af projekter. Der findes gode eksempler i mange programmer, f.eks. i Tyskland, Spanien, Grækenland, Finland, Portugal og Det Forenede Kongerige.

I programmet for Campania (Italien) under mål nr. 1 er konsekvenserne for ligestillingen et af de vigtigste udvælgelseskriterier under en række foranstaltninger. F.eks.:

- støtte til udvikling af mikrovirksomheder i nationale og regionale parker

²¹ SEK(2001) 1140/2, 18. juli 2001.

- støtte til installationer til fremstilling af vedvarende energi og forbedring af el-forsyningen i industriområder

- støtte til udvikling af menneskelig kompetence og iværksætteraktivitet i kultur- og fritidssektoren.

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Forvaltningsmyndigheder bør definere entydige kønsrelaterede udvælgelseskriterier for projekter. Projektbedømmere skal afvise forslag, hvis disse kriterier ikke gives tilstrækkelig opmærksomhed. Men ud over at opstille kriterier for udvælgelse af projekter er det også vigtigt at se nærmere på de projekter, der udvælges i sidste ende. Rapporter om gennemførelsen bør f.eks. omfatte oplysninger om, hvor mange projekter der tager sigte på ligestilling, hvor mange penge der er brugt på dem, hvilke særlige områder de omfatter, etc.

Information og reklameaktiviteter om ligestilling

På trods af den entydige henvisning i artikel 46, stk. 2, litra a), i forordningen om de generelle bestemmelser omtaler de fleste programmer ikke information og reklameaktiviteter rettet mod kvinder eller kvindeorganisationer. Kun en lille procentdel - regionale programmer i Østrig, Spanien, Tyskland og Det Forenede Kongerige - beskriver den indsats, der skal gøres for at informere organisationer og organer, som beskæftiger sig med kvinde- eller ligestillings spørgsmål.

Tallene er endnu ringere for teknisk bistand, som i henhold til artikel 23 i forordningen om de generelle bestemmelser bl.a. skal omfatte udveksling af erfaringer og informationer til partnere, til endelige støttemodtagere og til offentligheden. Færre end 8 % af programmerne under mål nr. 1 og 2, nemlig i Østrig, Tyskland og Det Forenede Kongerige, omfatter teknisk bistand til kvinde- eller ligestillingsorganisationer. Selvom forordningen ikke indeholder et eksplicit krav om teknisk støtte til ligestillingsorganisationer, kan en sådan støtte betragtes som en indikator for, i hvilket omfang programmer gør en indsats for at involvere kvinder og udnytte sådanne organisationers ekspertise og erfaringer.

I Østrig er der oprettet et "koordineringskontor for integration af kønsaspektet i ESF" for at informere og støtte alle ESF-aktører med at integrere kønsaspektet ved hjælp af netværksarbejde (rundbordsdrøftelser i alle delstater, internationale kontakter), tilbud om rådgivning og formidling og distribution af informationer også til et bredere publikum (netsted, database etc.)²².

– Henstilling/Påkrævet indsats:

Distribution og udveksling af informationer og navnlig oplysninger om bedst praksis, herunder fra tidligere programmeringsperioder, er en forudsætning for effektiv integration af kønsaspektet. Kommissionen og nationale myndigheder bør samarbejde om at udvikle mekanismer til systematisk indsamling og formidling af informationer og oplysninger om bedst praksis, f.eks. ved hjælp af vejledninger eller grundbøger om god praksis. Endvidere kræver integration af kønsaspektet i strukturfondenes programmering, at kønsperspektivet integreres i teknisk bistand og almindelige informationsaktiviteter, og at der ydes bistand til særlige informationsaktiviteter rettet mod kvinder.

4. RESULTATER/HENSTILLINGER

Ligestilling mellem mænd og kvinder indgår som et centralt led i økonomisk og social samhørighed. Siden den fjerde verdenskvindekonference i Beijing i 1995 har EU vedtaget en dobbeltstrategi for effektiv fremme af ligestilling mellem kønnene: en afbalanceret kombination af særforanstaltninger for det underrepræsenterede køn og foranstaltninger til "integration af kønsaspektet", dvs. integration af kønsdimensionen i alle Fællesskabets politikker. Denne strategi finder også anvendelse på ligestillingsaktiviteter under strukturfondene.

"Integration af kønsaspektet" i strukturfondene indebærer, at der gøres en åben og aktiv indsats - i planlægnings-, gennemførelses-, tilsyns- og evalueringsfasen - for at tage hensyn til de konsekvenser, som generelle foranstaltninger og interventioner får for henholdsvis kvinder og mænd. Integration af kønsaspektet indebærer også supplerende planlægning, gennemførelse, tilsyn og evaluering af særforanstaltninger og tiltag med henblik på at fremme ligestilling og hjælpe kvinder, således at de kan deltage og drage nytte på lige fod med mænd i forbindelse med strukturfondene, og mere generelt i forbindelse med økonomisk og social samhørighed.

Erfaringerne viser, at ligestilling mellem mænd og kvinder er et kompliceret politikområde, og at der er en række hindringer for gennemførelsen af en dobbeltstrategi, som både omfatter særforanstaltninger og integration af kønsaspektet.

Følgende henstillinger tager sigte på at fjerne disse hindringer på kort sigt:

Aktioner på kort sigt

1. Det er først og fremmest nødvendigt med særforanstaltninger for det underrepræsenterede køn - og de allokerede midler skal være synlige. Medlemsstaterne og deres forvaltningsmyndigheder opfordres til at gøre opmærksom på kønsaspektet og tillægge det større betydning i alle strukturfondsprogrammer. Det kan navnlig gøres ved at starte med at give flere point under udvælgelseskriterierne til de projekter, som bidrager til ligestilling, f.eks. med ligelig deltagelse af de to køn.
2. Nogle medlemsstater har lagt mest vægt på integration af kønsaspektet - hvilket risikerer at gøre det vanskeligt at identificere og overvåge deres egentlige tildeling af finansielle midler. Medlemsstaterne opfordres derfor til tydeligt at angive dels de midler, der tildeles til særforanstaltninger på ligestillingsområdet, dels de programmer og projekter, som bidrager til ligestilling (integration af kønsaspektet). Medlemsstaterne bør indgive beretning om disse tal med entydige indikatorer som led i midtvejsvurderingen af strukturfondene fra 2003.
3. Effektiv integration af kønsaspektet er en vanskelig opgave og kræver særlig ekspertise. Da det drejer sig om et relativt nyt område, navnlig i forbindelse med strukturfondene, anmodes medlemsstaterne om:
 - a) navnlig på kort sigt at tilskynde til brug af **ekspertise på ligestillingsområdet** gennem forvaltningsmyndigheder, overvågningsudvalg og lokale program- og projektledere, og sikre repræsentanter for ligestillingsorganer og forskningsinstitutioner i strukturfondenes overvågningsudvalg

- b) at sørge for **bevidstgørelsesforanstaltninger og undervisning** inden for integration af kønsaspektet for forvaltningsmyndigheder, medlemmer af overvågningsudvalg og program- og projektledere samt partnere.
4. Alle politikker forbedres ved hjælp af forhåndsevaluering og konsekvensanalyse. Forhåndsevaluering i forbindelse med integration af kønsaspektet kræver, at der foreligger analyser på grundlag af kønsopdelte statistikker. Kønsrelaterede konsekvensanalyser kræver entydige kvalitative og kvantitative ligestillingsindikatorer til overvågning og evaluering af output og resultater. Medlemsstaterne opfordres indtrængende til at sikre, navnlig gennem deres forvaltningsmyndigheder, at kønsopdelte statistikker og kønsrelaterede konsekvensanalyser kommer til at indgå som en integrerende del af strukturfondsinterventioner, herunder inden for "utraditionelle" ligestillingsområder som f.eks. infrastruktur, transport eller miljø.
5. De enkelte medlemsstater opfordres til at udpege en højtstående repræsentant til at koordinere den nationale strategi for ligestilling mellem mænd og kvinder, bidrage til koordineringen af EU's strategi og deltage i en højtstående gruppe for at støtte integration af kønsaspektet i strukturfondsinterventioner.

Midtvejsvurdering

Midtvejsvurderingen vil give lejlighed til at identificere eventuelle programmeringsomlægninger, som er nødvendige for at sikre, at de oprindelige målsætninger om fremme af ligestilling mellem kønnene realiseres. Midtvejsevalueringen, som vil foreligge fra midt i 2003, kommer i høj grad til at danne grundlag for midtvejsvurderingen og vil tjene som et vigtigt redskab til at identificere resultater og hindringer for integration af ligestilling i programmernes gennemførelse og til at identificere god praksis²³.

Midtvejsvurderingen af strukturfondene vil tage udgangspunkt i de resultater og henstillinger, der er beskrevet i denne meddelelse, for at fremme ligestillingsperspektivet i forbindelse med gennemførelse af programmer i indeværende programmeringsperiode og danne grundlag for fremtidige tiltag.

I det første halvår af 2003 vil Kommissionen udarbejde retningslinjer for gennemførelsen af midtvejsvurderingen og i den forbindelse tage hensyn til henstillingerne i denne meddelelse.

Fremtidige hensyn

Resultaterne og henstillingerne fra strukturfondenes indeværende programmeringsperiode vedrører rodfæstede emner, som kun kan behandles på lang sigt. Derfor vil de også være relevante for fremtidige strukturfondsinterventioner. Det gælder navnlig om at bevare tildelingen af midler til ligestillingsaktiviteter og øge den i de fleste programmer.

Der melder sig en række spørgsmål, som skal overvejes nærmere i forbindelse med fremtidig fremme af ligestilling i Unionen. Kommissionen anser følgende for at være vigtigt:

²³ Kommissionens retningslinjer for evaluering af strukturfondsaktioner. I "Arbejdsdokument nr. 8: Midtvejsevalueringen af strukturfondsinterventioner" (december 2000) fremhæves det, at det er nødvendigt at vurdere, i hvilket omfang kønsdimensionen er integreret i de forskellige støtteformer.

- Lige muligheder for kvinder og mænd skal fortsat være en prioritet i forbindelse med dobbeltstrategien - integration af kønsaspektet og særforanstaltninger - som har vist sig at være effektiv.
- Investering i menneskelig og social kapital i vidensamfundet vil danne grundlag for langsigtet vækst i Europa. Derfor bør fremtidige interventioner fokusere på at forebygge udelukkelse af kvinder fra disse områder ved at lægge særlig vægt på at fremme uddannelse af høj kvalitet og beskæftigelse inden for IKT- og F&U-sektoren samtidig med en mere generel forpligtelse til at fremme kvinders iværksætteraktiviteter, livslang læring, uddannelse, evner og kvalifikationer for kvinder inden for utraditionelle områder.
- Strukturfondene bør spille en vigtig rolle i forbindelse med den særlige situation, der vil opstå som følge af Unionens forestående udvidelse, navnlig ved at bekæmpe eventuelle risici for kvinder i nye medlemsstater, især dem, der er udsat for de negative følger af økonomisk og social omstrukturering, f.eks. stigende arbejdsløshed og færre børnepasningsmuligheder.